

—≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

Լ.Ե. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1961

◀ Յուլիս — Օգոստ. ➤

Թիւ 7-8

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻԻ

ԴԱՐՁԵԱԼ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻԻՆԸ

Ամմանի նոր վարժարանի հիմնարկէքը յարմար առիթը կ'ընծայէ մեզի անգամ մը ևս անդրադառնալու Ս. Յակոբեանց Առաքելական Աթոռի կրթական գործի ամբողջութեան և ընելու որոշ ընդգծումներ հարցերու մասին, որոնք խուսափիլ կը թուին շատերու միտքերէն և հասողութենէն:

Ամենուն համար անխտիր, Սրբատեղի է երուսաղէմը, իսկ Ս. Յակոբեանց հնադարեան Վանքն ու Միաբանութիւնը՝ պահապանը և մատակարարողը Սուրբ Տեղերուն: Անտարակոյս որ ա՛յս է Ս. Յակոբեանց զինուորեալ Միաբանութեան աւանդական առաքելութիւնը: Սակայն Ս. Յակոբեանց լայնատարած վանքը, նման պատմական մեր մեծ վանքերուն, երկար դարերու ընթացքին, եղած է և կը մնայ ուսման և կրթութեան կեդրոն մը, իսկ այս օրերուն՝ միա՛կ կեդրոնը: Ան ժառանգած է զաղթաշխարհի մեծագոյն հաւաքածոն հին ձեռագիրներու, զորս ուխտաւոր վարդապետներ և հաւատացեալ հայեր, իրենց աղօթքին և խունկին հետ, բերած են և ձօնած Գլխադիրին: Զեռագրատան և Տպարանին շուրջ զտնուած են շարունակ քրտնալան և բանասէր վարդապետներ, որոնք վառ պահած են սերունդներու հետաքրքրութիւնն ու ճանաչողութիւնը մեր պատմութեան, լեզուին և հայագիտական արժէքներուն: Աւելորդ չըլլայ յիշել անունները անոնցմէ վերլիններուն՝ Դուրեան Պատրիարք, Սահակ Կթղ., Բաբգէն Աթոռակից Կթղ., Թորգոմ Պատրիարք, Մեսրոպ Պատրիարք և այսօրուան շառաւիղները անոնց:

Մեր Աթոռը եղած է միշտ լուսաւորութեան կեդրոն, հաստատուած հոն՝ ուր մեր Տէրը ըստ Իր աշակերտներուն, «Գնացէ՛ք այսուհետեւ, առեալէք՝ և քարոզեցէ՛ք զամենայն հեթանոս», ան ջանացած է միշտ, ուրախ կամ տխուր պայմաններու տակ, իր նեղ ինչպէս բարգաւաճ օրերուն, առաքելական նո՛յն գոհաբերութեամբ շարունակել հայ մանուկին կրթութեան նուիրակա՞ռ իր պարտականութիւնը: Վանքէն ներս կամ անոր շուրջ հաւաքուած հայերը

ղրկած են շարունակ իրենց զուսակները «առ ոտ» վարդապետներուն, ստանալու հայ գիրին գիտութիւնը և հաղորդուելու հայ ոգիի հրաշքին:

Սակայն որևէ ատեն Երուսաղէմի պատմութեան մէջ այնքան բարգաւաճ և տարածուն չէ՝ եղած երբեք հայ դպրոցը Ս. Երկրէն ներս, որքան այսօր:

Համեմատութիւնները պահելով միւս բոլոր գաղութներուն հետ, կրնանք յայտարարել թէ մեր գաղութի թիւին համեմատութեամբ, Յորդանանի հայութիւնը ունի աւակներու քանակութեամբ քաղաքացիներ և կրթական բարձրագոյն մակարդակը:

Ինչպէս կ'երևի Ամսագրիս այս թիւին մէջ, ուսումնական տարւան աւարտին առթիւ հրատարակուած տեղեկագիրներէն, Երուսաղէմի հազիւ 2500ի հասնող հայութիւնը Թարգմանչաց Վարժարան զրկած է մօտ 400 աշակերտներ, որոնք բաժնուած Մանկապարտէզի, Նախակրթարանի և Երկրորդական Վարժարանի դասարաններուն վրայ, արձանագրած են կրթական ուշադրու յաջողութիւններ, մանաւանդ պետական քննութիւններուն: Երբ նկատի ունենանք թէ 100,000 հաշուող հայ գաղութներ ունին մասի վրայ համընդ որ երկրորդական վարժարաններ և հազիւ մի քանի հազարի հասնող աշակերտութիւն նախակրթարաններէն ներս, թող ներուրի մեզի ոչ թէ պարծենալ սին զգացումներով, այլ երախտագիտութեամբ մեր յիշատակել անգամ մը ևս մեծ Առաջնորդները, որոնք տունն Ազգին այսօրուան զեղեցիկ արդիւնքը: Արժան է յիշել մանաւանդ հիմնադիրը և կառուցանողը Թարգմանչաց Վարժարանի փառաւոր շէնքին՝ Երջանկայիշատակ Եղիշէ Պատրիարք Դուրեանը, որ 1929ին կանգնեցուց իր կրթական առաքելութեան չափ փառաւոր յարկը, ապա՝ զայն պարզ Նախակրթարանէն Երկրորդական Վարժարանի բարձրացնող 1953ի Պատրիարքական Տեղապահը և այժմու ժրջան Պատրիարքը, որ անունին հետ կը բերէ նաև «գնմանութիւն հօր իւրոյ»:

Աշակերտներ հաւաքել իրենց շուրջ և բանալ անոնց միտքը գիտութեան լոյսին, իսկ հոգին՝ հաւատքի շերտութեան, այս եղած է աւանդութիւնը Հայք. Եկեղեցւոյ մեծ մշակներուն, քրիստոնէութեան մուտքէն ի վեր մինչև այսօր:

Տարբեր շէին կրնար ըլլալ Դուրեաններ և յաջորդներ անոնց, կրթական գործի ամէն մակարդակի վրայ, մանաւանդ երբ ապաստան կը գտնէին Երուսաղէմ, աւերակ և անմխիթար ձգել է ետք իրենց ետին հայրենիքի հարիւրաւոր վանքերն ու մանաւանդ վերածաղկեալ Արմաշը: Ասով կը բացատրուի անշուշտ եթանկայիշատակ մեծ պատրիարքներու մասնաւոր զօրովը և ուշադրութիւնը Թարգմանչաց Վարժարանին, բայց մանաւանդ ժառանգաւորացի և Ընծայարանին հանդէպ:

Որովհետև, Թարգմանչացէն վեր, Երուսաղէմի Աթոռը կը պահէ նաև ժառանգաւորաց Վարժարանը և Ընծայարանը, յատուկ կրթութեամբ պատրաստելու համար վաղուան Միաբանը, վարդապետը, ուսուցիչը և եկեղեցական ու ազգային գործիչը:

Ս. Երկրի Քրիստոսագործ տեղերուն ծառայել, համահաւասար իրաւունքներով Յոյնին և Լատինին հետ, վառ պահել եկեղեցագիտութեան օճախը՝ Ս. Յակոբեանց Վանքէն ներս, տպարանէն ի լոյս ընծայել կրօնագիտական, բա-

րոյազիտական, գրական, պատմական, բանասիրական և հայազիտական խնամուած երկասիրութիւններ, այս է եղած կոչումը Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան:

Իսկ երբ, տակաւին երէկ, Ս. Էլմիաժնի Հոգևոր Ճեմարանը փակուած էր և Անթիլիասը նոր կը կազմակերպուէր, Երուսաղէմի ժառանգաւորաց Վարժարանը կը շարունակէր Արմաշու Դպրեմանքին բարձր աւանդութիւնը, Արմաշի իսկ Տեսչին՝ Երվանկայիշատակ Եղիշէ Պատրիարքի և ուրիշներու շունչին տակ:

Արդիւնքը՝ լուսաւոր իրականութիւն է այսօր բոլոր գաղութներուն համար: Հասնելէ ետք իր ներքին պէտքերուն, Սրբատեղիներու կրօնական պաշտամունքի ծանր բայց քաղցր ծառայութեան, Միաբանութեան անդամները կը գործեն նաև ի սփիւռս աշխարհի տարածուած թեմերուն մէջ, իբրև Կաթողիկոսական Պատուիրակներ, Աւաշնորդներ կամ Հոգևոր Հովիւներ: Ամենուրեք են անոնք, Հնդկաստանէն մինչև Եւրոպա և Եւրոպայէն մինչև Ամերիկաները:

Ապահովելու համար նման արդիւնք մը, անտարակոյս թէ Աթոռս յանձն առած է բացառիկ գոհողութիւններ, այն խոր դիտակցութեամբ թէ ժառանգաւորաց Վարժարանը այս վերջին քառասնամեակին եղաւ գրեթէ միակ օղակը որ պահեց կապը եկեղեցական աւանդութեան անցեալ և ներկայ սերունդներուն միջև:

Ահա թէ ինչու կ'արիւնէր մեր սիրտը, երբ, անցնող չորս տարիներու տալիս չըլանին, Վանքիս կարևորագոյն այս Հաստատութիւնը կը նսեմանար, կը խանգարուէր և կարծէք սպառնալիքին առջև էր կորսնցնելու ամենէն թանկագին աւանդը՝ կարգապահութեան, հնազանդութեան, ծառայասիրութեան և նուիրումի ոգին, զոր իրարու յաջորդող սերունդներ տքնալան աշխատանքով յաջողած էին ներշնչել աշակերտութեան:

Իր նսեմանար նաև թիւը, որ, Պաղեստինեան արհաւիրքի օրերուն անգամ պահած էր իր աւանդական չափը: Չէինք չափազանցեր երբ ռոճիրը կը կոչէինք անպատասխանատու և անմիտ ընթացքը անոնց՝ որոնք չվարանեցան ժառանգաւորաց Վարժարանի ուսանողութեան թիւը իջեցնել տասնեակի մը:

Այսօր, հազիւ տարուան մը աշխատանքներէ ետք, մաքրուած է դարձեալ մթնոլորտը և աշակերտութեան թիւն ու ուսման մակարդակը գտած են իրենց նախկին չափանիշերը, հակառակ նիւթական անձուկ վիճակին և դրամական նեղութիւններուն, որոնց ենթարկուեցաւ Վանքին գանձը, չարագէտ բախտախնդիրներու դաւադրութիւններուն հետեանքով:

Երբ կը կշռենք հունձը մեր գոյգ վարժարաններուն և կը զնահատենք արդիւնքը, չենք կրնար չյիշել այստեղ թէ մշակներու մեծ թիւին մէջ կը հաշուենք մեր Միաբանութեան այն անդամները, որոնք Ս. Տեղեաց պաշտամունքի ծանր լուծին առնթք կը տանին նաև ուսուցչի և տեսչի լայն պատասխանատւութիւններ, ժառանգաւորաց և թարգմանչաց վարժարաններուն մէջ հաւասարաբար: Յաճախ կը մոռցուի թերևս թէ Ս. Աթոռս, տրամադրելէ ետք հոյակապ չէնք և ուսումի լաւագոյն պայմաններ՝ Ազգիս գաւազներուն, չի՛ զլանար աւելցնելու այդ գոհողութեանց վրայ անձեղիր և անվարձ ծառայութիւնը իր նուիրեալ Միաբաններուն:

Չենք կրնար երախտադիտութեամբ չյիշել մանաւանդ Հ. Բ. Ը. Միութեան օժանդակութեան լայն բաժինը Ս. Աթոռի կրթական գործին: Ամէն տարի

Թարգմանչաց և Ամմանի վարժարաններուն տրամադրուած գումարներէն զատ, այս տարի ազգապարծան Միութիւնը տրամադրեց բացառիկ գումարներ:

Անոնցմէ կարևորագոյնն է քսան հազար տոլարի գումարը, որ կարելի կ'ընէ Ամմանի նոր վարժարանին կառուցումը:

Դպրոցական այս տարեկերէի արդիւնքին մէջ՝ պատուոյ տեղը պիտի զբաւէ Ամմանի նորակառոյց վարժարանը, ազատագրելով մեր մատաղ սերունդը քաւարյանման իր խուցերէն, բարձրանալու համար Ամմանի գեղեցիկ ըլուրներէն մէկուն կողքին, լայնատարած հողամասի մը վրայ, գեղակերտ շէնքի մը մէջ:

Այն օրէն ի վեր, երբ տարագրուեցաւ Պաղեստինի հայութիւնը և ապաստան գտաւ Յորդանան, հայկական ստուար գաղութ մը իր բնակութիւնը հաստատեց Ամման մայրաքաղաքին մէջ, ուր թագաւորական բարեացակամ հոգածութեան ներքեւ, աճեցաւ և բարգաւաճեցաւ: Մինչև այսօր, գաղութին և Ս. Աթոռին համար մղձաւանջ մը եղած էր դպրոցի և եկեղեցիի հարցը, որովհետև նիւթական շատ անձուկ վիճակի հարկադրանքին տակ, հայ մանուկները դիզուած կ'ապրէին բոլորովին նեղ և անյարմար սենեակներու մէջ, ուր դասաւանդելու համար ուսուցիչը չունէր նոյնիսկ կանոնաւոր սեղան մը: Ոմանք փորձեցին ճիգ մը ընել, ուրիշներ խոստումներով օրօրեցին գաղութը, մինչև որ, Ս. Պատրիարքը, յոյսը դնելով Աստուծոյ և մեր ժողովուրդի ոսկի սիրտին վրայ, առաւ որոշումը գնելու յարմար հող մը և ձեռնարկելու դպրոցի շինութեան:

Իսկ Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Վարչութեան ազգանուէր անգամներու միջամտութեամբ, ապահովուեցաւ մեծանուն բարերար Վահրամ Իւզպաշեանի իշխանական նուիրատուութիւնը: Հաւատարիմ իր առաքելութեան, ազգապարծան Միութիւնը անգամ մը ևս իր փառապանծ անունը կ'արձանագրէ գեղակերտ հայ վարժարանի մը ճակտին:

Կ'ակնկալենք տակաւին նման նուիրատուութիւններ, իր աւարտին հասցնելու համար նուիրական այս գործը, վստահ թէ հայը չի՛ զանար երբեք Աստուծոյ պարգէնէն բաժին հանել իրեն համար յաւերժ նուիրական իր եկեղեցիին և իր դպրոցին:

Դպրոցական տարին կը փակենք յաղթական ուրախութեամբ և հաւատալից լաւատեսութեամբ, բայց մանաւանդ այն խոր գոհունակութեամբ որ Ս. Յակոբեանց Առաքելական այս Աթոռը, վերագտած շինարար աշխատանքի իր ուղին, Տիրով օրհնութեամբ և ազգանուէր հաստատութիւններու օժանդակութեամբ կը յառաջանայ դէպի լուսաւոր հորիզոններ:

Սրտի մեծ գոհունակութեամբ, հոս անգամ մը ևս կրկնենք Հայ Եկեղեցւոյ աւանդական ու դարաւոր օրհնէնքը — «Զգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա ի մեզ, Տէր, և զգործս ձեռաց մերոց յաշուցես մեզ»:

Շ.

